

SZABÓ LŐRINC LEVELE FELESÉGÉNEK

Balatonfüred, 1954. augusztus 25.

Kedves Klára!

sokért nem adnám, ha otthon volnék. A fordításnak ma, remélem, elérem a felét, de már alig bírom. És izgató meggondolnivalók támadtak a *berni vers* körül. Nórával tegnap üzentem, akkor még nem derültek ki, s különben se lehet ilyesmit másra bízni minden részletében, csak a saját élőszavunkra. Nem tudom, mit tegyek. Átmennék I. Gyulához tanácsért, de kétes, itt van-e. S az ő ítélete még mindig nem a „világ” ítélete. Talán mégis átmegegyek. De az út maga időrabló, s az maga az izgalmam is.

Debrőczy főorvoséknál voltunk tegnap este, roppant kedves emberek. Liptákék, ők, Boldizsár Ivánék (akik Szántódon nyaralnak) meg én voltunk együtt. Verseket sürgették, miután szívtanácsokat stb. hallgattam, s keleti bronzgyűjteményét megnéztük és tárgyaltuk a háznak; B. főszerkesztő pedig egyenesen a *berni* verset kérte látni, amelyről a professzorest hallgatóitól hallott. Hát felolvastam, s a hatás igen meglepő volt. Legrosszabb várakozásaim se álmodták volna, hogy B. mire tudott, rémes tárgy-, vagyis helyzetismereténél fogva, barátilag figyelmeztetni. Magam sem akarom az érveket, illetve a hangulati érveket, melyeknek csak most éreztem a súlyát, összegezni. A Rádiónál, mondta, most nincs irodalmi vezető, de ha volna, és ha százszor jóváhagynák is, ha előre legfőbb helyen is jóváhagynák, az még mindig nem volna biztosíték a támadások kivédésére. Legnagyobb meglepetés a „*Siker nagy himnusz*” körül ért: az a főbaj. Nem részletezem a dolgot. Hát erre igazán nem lehetett gondolni. Provokál, mondta. (Ugyanezt Lipták is már előbb, csak hát ő csacsi módon.) További pontok: a „*hadvert nép*”, amelyet azonban – bár ezt már *politikai* kifogás éri – kevésbé fenyeget dühös visszhang, véli, úgyhogy tán még „maradhatna is”. Ugyancsak „*maradhat*” a *legenyhébb*, a Csaba királyfi. Hogy mit, mért, hogyan lehetne tenni, azzal telt az idő majdnem éjfél után egyig. Rámutatott B. arra, hogy micsoda aprólékos nagyítóüvegezés fog itt, az első „közéleti” versemnél demokrata oldalról megindulni, s mi volt már más esetekben (nem nálam) máskor is. Mintha Gabusék „legrosszabb” vendégeinek hátmögötti kibírhatalanságai hangzottak volna el itt komoly formában. Ő nem közölné a verset. Mindenesetre változtassak a szövegen, ajánlott levélben feladva a Rádióknak a változtatást. A „*Siker nagy himnusz*”-t nem lehet meghagyni, olyan képzeteket kelt! E ponton olyan megbecsülést fognak látni, amit a hivatalosság talán csak helyreigazít (ahogy a „*hadvert nép*”-et is), a további demokrata-világ azonban – és itt saját nevében is beszélt, nyilván – föltétlenül úgy fog fel, hogy előlről kezdődik a tíz évvel ezelőtti hangulat ellenem... Mondom, nem lehet azt összefoglalni, mennyi minden egybefutott... A vers fontos, érdekes, nagy voltárról csak ezután esett elismerő szó, annyira izgalomba jött mindenki a hozzá társuló gondolatoktól. Hogy a professzoroknak úgy tetszett, azt is – kimondatlanul – rossz jelnek fogták fel, gondolom.

Mit mondjak? Oda minden nyugalmam, épp most, amikor vészesen jön már a Mo-

lière-végterminus. S mikor olyan közel van a szeptember 4-e is! Egész éjjel tűrhető megoldáson töprengtem. Nekem igazán nem volt semmi olyan érzésem a megszerkesztéskor, hogy az „*És kint már dördült a Siker nagy himnusza*” kifejezésben a Deutschland-lied iránt megbecsülést fejezek ki. Hiszen két világháborús vereség minden olyasmi ellen hatalmasan szól, hogy a német himnusz sikerhymnus! Itt csak a futballgyőzelem végaktusánál felhangzott dalról van szó, mint ténylegesen megtartott zárószámról. Mindegy! És lassan mindenki egyetértett B. súlyos aggályával.

Oh, ennek nincs vége... Pedig nagyon barátú aggály volt minden. Gyula – mondta B. – egész más helyzetben és védettségben nem tudja kellőképp átérezni, hogy mit mondhat ő, és mit mondhatok én. A többi előzetes kritikus pedig – a Rádióék – nem eléggé felelősek, nem eléggé éles szeműek, nem eléggé hatalmasok; és bárki bármit mond, kívülről nézi az ügyet, „márpedig a kibicnek semmi se drága...” (vagyis: a kibic nem a maga bőrét viszi vásárra).

Mármost arra gondoltam, hogy a II. rész záró két sora hangozzék el így:

„*S kint dördült a győztes Siker
kürtvihara.*”

(Vagy: *tapsvihara.*)

A „*hadvert nép*” helyett legyen ez az I. rész 4. sorában:

„*még ájult nép*”.

(Ülemhiba így sincs!)

A „*Csaba királyfi*” maradjon; nélküle nincs emelt zárás, és az egész felborul.

Mit szólnak mindehhez? Semmi esetre se mutassák sehol a leveletemet, és ne említsék az aggályaimat meg a tegnapi estét. Kisklára géptírásban adja le hivatalos kéresemként Képes Gézánál (vagy ahol kell) a pár soros szövegváltoztatást. A szavalónál és Juhász Ferencnél is!

Nem tudom, hogyan alakul a mai nap. Még kora délelőtt van. B.-ék Debrőczyéknél háltak, ma délben Gáboréknál feketéznek, de én elválásunkkor azt mondtam: nem megyek át a Petőfi utcába, annyira dolgozom. Most mégis afelé hajlok, hogy átmelegyek, kérdezni: a főszerkesztő ezekről a javításokról mit gondol? Ha kocsi volna, Tihanyba is átfutnék előbb, ugyanezért, Gyulához. De ellentétes hírek jöttek arról, hogy megjött-e; maga pedig nem írt erről.

B. szerint, ha közlésre kerülne, bárhogyan, sor, jobb a *Csillag*, mint az *Irod. Újság*. (Királyról nem mondta ki nyilvánvalóan rossz véleményét; Illés B.-ről úgy ítél, ahogy Kisklára környezete; M. Miklós – véli – nem jó emberem.)

Ismétlem, sehol ne említsenek semmit, s a szövegváltoztatáshoz ne adjanak indokolást. Ne tűnjék ez fel valami vészes takarodónak. Hiszen nem is az. Leveletemet ne mutassák senkinek.

Lehet, hogy este – vmelyik nap – felhívom magukat. E levél ismeretében érthetik majd a nyugodt, kurta közlésekből, ha sor kerül rájuk, a lényegét és az esetleges illúziókat is. Én nem árultam el, mennyire le vagyok verve, de nyilván lerítt rólam, hogy perplex vagyok.

Nem tudom, mit teszek ma. Mindenesetre erőszakolom a zavartalan munkát. De hogy ver a szívem! Oda minden erőm.

Tegnap egy levele ide jött, egy másik, melyben Ábrahámhegyről lebeszél, Gáborékhoz. Ábrahámról le is mondtam, igaza van.

Kálmuséknak írtam, hogy *hétfőtől alighanem a tihanyi Bari-villában leszek*; ahogy Gizikével elintéztam a helyszínen, a Sportban ebédelek, reggelit Baranyai házmesterék

adnak, az asszony naponta takarít, hideg vacsoráról magam gondoskodnám. Gizike csak villany-hozzájárulást kért. *Levelet még mindig Gabusékhöz!*

Otthon szeretnék lenni, s átkozom Molière-t.

Szendró újabb telefonnal vagy postával nem jelentkezett... Úgyse lehetne elkészíteni!...

Megtudom, jár-e csakugyan köznapi tihanyi autóbusz, s vagy Gy.-hoz megyek át napközben, vagy délben Gabusékhöz.

Most megyek ki az állomásra, hogy a déli személy még elvigye ezt a levelet.

Mindnyájukat csókolom.

Lőrinc

Ui. B. szerint a versben „alig van szó futballról, sportról”; „politikai vers”. „És tíz év alatt semmi se történt, amit szóvá teszek, csak Bern?” Egyéb aggály az említetteken kívül nem volt.